

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
ЖИТОМИРСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ІНСТИТУТ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

**«ЗДОРОВ'Я ОСОБИ ТА СУСПІЛЬСТВА:
ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

08-09 квітня 2024 року

Житомир - 2024

3. Грибан Г.П., Ткаченко П.П., Скорий О.С., Пилипчук П.Б. Фізкультурно-оздоровчі технології у фізичному вихованні: метод. рекомендації для самостійної роботи здобувачів. Житомир: Вид-во «Рута», 2023. 30 с.
4. Дудіцька С. П. Програмування фізкультурно-оздоровчих занять : навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 218 с.
5. Качан О.А. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Витоки, 2017. 138 с.

ЗАСТОСУВАННЯ АНІМАЛОТЕРАПІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНОГО НАПРЯМУ У РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Ю.Ю. Чайка¹, Д.В. Шевчук², В.О. Аданік³, Солодовник О.В.⁴

^{1,2,3,4}Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, 10008, Україна.

***Анотація.** У статті представлено узагальнюючі дані щодо застосування анімалотерапії як одного із перспективних методів терапевтичного впливу тварин для лікування, реабілітації та профілактики захворювань.*

***Ключові слова:** анімалотерапія, іпотерапія, каністерапія, фелінотерапія, дельфінотерапія, орнітотерапія, реабілітація за допомогою тварин.*

Актуальність теми дослідження. Анімалотерапія, як перспективний напрям реабілітації, заснований на взаємодії тварини та людини, ще з 60-х років минулого століття отримала широке застосування в багатьох країнах Європи та на сьогодні набула наукового й експериментального підґрунтя. З початком військової агресії така психотерапевтична допомога почала впроваджуватись і в Україні. Маємо сувору реальність: майже щодня в усіх регіонах нашої країни лунають

сигнали повітряної тривоги та здійснюються терористичні акти, тому від початку широкомасштабного вторгнення більшість громадян живе в постійному стресі та регулярно стикається з загрозливими ситуаціями. Військовослужбовці, родини, що втратили близьких, біженці з окупованих територій, полонені, цивільні, що попали під обстріли та інші вразливі категорії громадян зазнали значного травматичного досвіду.

Тривалий посттравматичний стресовий розлад зазвичай може стати причиною багатьох фізичних та психічних розладів, а також призводить до конфліктів та труднощів в міжособистісній комунікації. Особам із посттравматичним стресовим розладом може бути досить важко розповісти про свій травматичний досвід, часто вони не готові до комунікації, відсторонені від інших, почувають себе самотніми, беземоційними або навпаки відчують сум, страх чи гнів [1]. Серед психокорекційних впливів, здатних нормалізувати психоемоційний стан постраждалих та запобігти розвитку ПТСР, перспективним є застосування анімалотерапевтичних підходів, адже саме сеанси емоційної терапії з тваринами можуть допомогти повернути їх до нормального мирного життя [4].

Аналіз останніх досліджень. Застосування тварин при лікуванні різноманітних хвороб та патологій розпочалось ще у V ст. до н.е., коли Гіппократ рекомендував здійснювати тривалі прогулянки верхи на конях для зміцнення сил та оздоровлення організму. Стародавні цілителі Греції виявили здібності собак долати різні недуги, єгиптяни шанували котів, а в Давній Індії надзвичайно корисним для ментального здоров'я було прослуховування пташиного співу.

Високого терапевтичного ефекту застосування анімалотерапії було досягнуто при лікуванні пацієнтів в психіатричній клініці Йорк-Ретрит в Англії в кінці XVIII століття – для реабілітації застосовували голубів, котів, собак і кроликів [5]. Як самостійний метод «анімалотерапія» набула популярності з другої половини XX століття. Терапевтичний вплив тварин вивчали американський дитячий психотерапевт Брис Левінсон [5], психіатри Сем і Елізабет Корсон, Ерн

Качор і психолог Алан Бек. На основі цих досліджень створено терапевтичні програми, з використанням домашніх тварин в процесі фізичної реабілітації [5].

Мета та методи дослідження. Мета дослідження - визначення ефективності психокорекційного впливу анімалотерапії у реабілітаційному процесі. Аналіз та систематизація науково-методичної літератури.

Результати дослідження. Вид терапії, що використовує позитивний терапевтичний вплив тварин, їх звуків і символів для лікування, реабілітації та профілактики захворювань і розладів називають анімалотерапією або пет-терапією (від англ. pet - домашній улюбленець).

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що цей метод є відносно новим, оскільки стрімко почав розвиватись лише з другої половини ХХ століття, однак перспективним. В умовах сьогодення проводиться багато різноманітних досліджень, присвячених вивченню взаємодії тварин і людей [3].

Долучаючись до світової спільноти, науковці й реабілітологи звернули увагу на те, що такий метод психологічної допомоги часто застосовується комплексно з іншими оздоровчими методами, є досить легким у застосуванні, не потребує значних матеріальних витрат. Наразі пет-терапія є найефективнішою реабілітацією для осіб, які постійно знаходяться в стані стресу, мають неврози або розлади нервової системи. Сприятливий вплив тварин на організм людини визнано Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Взаємодія з тваринами задовольняє багато потреб і володіє лікувальною сомато- та психотерапевтичною дією: нормалізує роботу серцево-судинної та нервової системи, знімаючи стрес, гармонізує міжособистісні відносини між людьми, реалізує потребу в спілкуванні, відновленні контакту особи з навколишнім світом, підвищує відчуття впевненості у собі та значущості для інших.

Саме тому анімалотерапія як метод реабілітації наразі визнана у багатьох розвинених країнах, створені спеціальні організації та центри, інститути, що займаються вивченням впливу тварин на людей, екопарки, тваринницькі ферми,

волонтерські рухи, проводяться міжнародні семінари та конференції, впроваджуються програми, присвячені методикам лікування за допомогою тварин. В Україні домашні тварини надають психологічну підтримку бійцям безпосередньо в зоні бойових дій і в закладах медико-соціальної реабілітації, дітям у лікарнях і притулках [3], людям з особливими потребами, самотнім особам похилого віку та інвалідам, що дає підстави стверджувати про доцільність широкого використання анімалотерапії у комплексному лікуванні та оздоровленні постраждалих.

Анімалотерапія може проводитись індивідуально або мати групову форму залежно від специфіки кожного пацієнта. При спрямованій терапії спеціально навчені тварини використовуються за розробленими терапевтичними програмами, за неспрямованої – особа взаємодіє з тваринами у домашніх умовах [5]. Використання тварин з реабілітаційною метою має окремі напрямки: іпотерапія, дельфінотерапія, каністерапія, фелінотерапія, орнітотерапія, апітерапія, терапія рептиліями, акваріумними рибками, гризунами тощо.

Одним із найпоширеніших напрямів анімалотерапії є іпотерапія, що визнана в деяких країнах як офіційний метод лікування при психічних і неврологічних захворюваннях [5]. Іпотерапія заснована на взаємодії людини зі спеціально навченим конем, адаптованим до можливостей хворого, що включає як верхову їзду, так і спілкування із твариною. Позитивний вплив іпотерапії виявляється у лікуванні пацієнтів, які страждають на порушення функцій опорно-рухової системи завдяки тому, що їзда верхи вимагає постійного тренування базових рефлексів, які передбачають відповідну участь м'язів тіла, що дозволяє розвивати у хворих на параліч рухливість, відчуття рівноваги, покращує координацію рухів. Особливо корисною іпотерапія є у реабілітаційній практиці з дітьми, які страждають на дитячий церебральний параліч, ранній дитячий аутизм, олігофренію.

Каністерапія зарекомендувала себе у реабілітаційній практиці з емоційно лабільними дітьми, пацієнтами з депресивними та посттравматичними розладами, розладами аутистичного спектру, з інвалідами, людьми похилого віку з проявами деменції і хворобою Альцгеймера [6]. Прогулянки з собаками знижують вірогідність серцево-судинних та неврологічних захворювань, розвивають товарицькість, оскільки ці тварини є чудовими помічниками при самотності та допомагають у фізичній реабілітації, стимулюючи рухову активність та відновлюючи м'язову та суглобову функцію. В Україні каністерапія наразі є одним із найважливіших методів реабілітаційного впливу під час війни. Надзвичайно корисними є сеанси емоційної терапії зі спеціально тренованими собаками, які надають емоційну підтримку і допомагають соціалізуватися жертвам війни та насильства після полону або окупації.

На Житомирщині активно застосовують іпотерапію та каністерапію [5]. “Берегиня Полісся” – єдиний в Житомирській області центр іпотерапії, де психологічну та фізичну реабілітацію дітям з порушенням психо-фізичного та мовного розвитку проводять за допомогою коней. В рамках проєкту ЖОУНБ та Житомирського центру іпотерапії та каністерапії “Тріумф” — “Анімалотерапія” проводяться заняття з каністерапії для дітей, хворих на дитячий церебральний параліч, аутизм та нервові розлади [2].

Фелінотерапія – напрям реабілітації за допомогою терапевтичного впливу котів – найчастіше застосовується у комплексі з іншими методами при хронічних запальних захворюваннях функціональних систем та органів, стабілізує роботу серцево-судинної системи, а також сприятливо впливає на нервову систему постраждалого при депресіях, нервових розладах або стресових станах. Ультразвукові коливання при муркотінні котів знімають больові відчуття, стимулюють швидке загоєння травм та сприяють емоційній рівновазі, діючи заспокійливо та підвищуючи захисні сили організму.

Курс дельфінотерапії також позитивно впливає на функціональний стан серцево-судинної системи людей з різними захворюваннями центральної нервової системи: дитячим церебральним паралічем, аутизмом, неврологічними розладами. Дельфінотерапія також застосовується при реабілітації людей з посттравматичними стресовими розладами, нестабільним психоемоційним станом, емоційними розладами, захворюваннями опорно-рухового апарату та корисна для вагітних жінок [5, 6].

Прихильники орнітотерапії - терапії за участі птахів - відзначають корисний вплив співу птахів для нормалізації роботи нервової системи і серця. З реабілітаційною метою можуть використовувати і інших тварин, однак ці напрями є менш поширеними.

Висновки. Анімалотерапія є перспективним методом реабілітації, що дозволяє ефективно поєднувати лікувальний ефект від взаємодії з твариною з приємними враженнями, завдяки чому є популярною у всьому світі. Важливо пам'ятати, що при застосуванні анімалотерапії надзвичайно важливим є дбайливе та належне ставлення до тварини, що описано у відповідних стандартах, розроблених та затверджених Міжнародною асоціацією взаємодії людей і тварин.

Список використаних джерел та літератури

1. Бачурін І., Бресешер А.-М. ПТСР лікується. Як допомогти собі та близьким? INSCIENCE - <https://bit.ly/3s2iOph>
2. Бібліотека – територія інтелектуальної комунікації: від витоків до сьогодення : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 150-річчю Житомир. ОУНБ ім. О. Ольжича. Житомир. ОУНБ ім. О. Ольжича ; ред.-упоряд. В. А. Пивоваров. Житомир. 2016. 192 с.
3. Романенко Є.О., Коляденко Н.В. Теоретичне обґрунтування зоотерапевтичних втручань щодо психоемоційного стану особистості. Наукові перспективи №5 (11). 2021. с. 425-436

4. Черненко І. І., Чухно І. А. Сучасні методи психологічної терапії хворих із посттравматичними стресовими розладами в контексті їх медико-соціального значення [анімалотерапія]. Міжнародний неврологічний журнал. 2017. № 5. С. 112–115
5. Labinskyi, A. & Hrytsyna, Myroslava & Gutyj, Bogdan & Labinska, H. (2019). Animal therapy as a promising direction of human rehabilitation treatment. Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. 21. 160-164
6. <https://flerlena.wixsite.com/psiholog/single-post/2018/01/19>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРШОЇ ДОЛІКАРСЬКОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

А.А. Шишлова¹, А.А. Гирина², Д.В. Шевчук³

^{1,2,3}Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

***Анотація.** В запропонованих тезах йде мова про особливості першої домедичної допомоги в умовах війни, наведено чіткий алгоритм дій допомоги постраждалому.*

***ubh:** перша допомога, алгоритм надання допомоги, «червона», «жовта», «зелена» зони.*

***Актуальність теми дослідження.** Війна...страшна і жахлива реальність, яка внесла зміни у всі сфери життя людини, в тому числі й у наданні першої долікарської допомоги. Перші дні військових дій в нашій країні були шокowymi для всіх, і лише за кілька днів усвідомлення реальності тих подій, які відбуваються навколо, стало поштовхом для стрімкого розвитку інформативного потоку, в тому числі і в питаннях надання першої долікарської допомоги.*